

Innst. S. nr. 167

(2000-2001)

Innstilling fra sosialkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim og Lodve Solholm om opprettelse av en ordning med eldreombud

Dokument nr. 8:15 (2000-2001)

Til Stortinget

Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om etablering av en ordning med statlig eldreombud."

Som bakgrunn for forslaget framholder forslagsstillerne at eldreomsorgen i Norge i mange år har hatt for liten kapasitet, og at det stadig er blitt færre sykehjemsplasser i forhold til det økende behovet. Forslagsstillerne mener videre at vårt pensjonssystem er komplisert og omfattende, og at det gir liten mulighet for de fleste til å forstå hvilke komponenter pensjonen består av, og hvorfor samordning av trygdeytelser slår ut som den gjør. Det vises også til at det kan være vanskelig for den enkelte å sette seg inn i det omfattende regelverket som gjelder for eldreomsorgen.

I oktober 1991 vedtok Stortinget at alle kommuner og fylkeskommuner skal opprette eldreråd, men disse får, slik forslagsstillerne ser det, ikke innsyn i og muligheter til å uttale seg om viktige saker for eldreomsorgen i mange kommuner.

Det vises til Handlingsplanen for eldreomsorgen som ble vedtatt i 1997, og forslagsstillerne anser at resultatet av denne som hittil er oppnådd, er som en boreform å betrakte med størst satsing på bygging av omsorgsboliger der brukeren selv må betale for de tjenester som mottas. Det framholdes at en av de største manglene ved eldreomsorgen i Norge er et utilstrekkelig antall sykehjemsplasser. Forslagsstillerne er bekymret for at en ved handlingsplanens avslutning vil ha et overskudd av omsorgsboliger som ikke kan benyttes, mens køene til sykehjemsplasser øker.

Det påpekes at Regjeringen i St.prp. nr. 62 (1999-2000) foreslår at Handlingsplanen for eldreomsorgen skal avvikles i 2007, og at de økonomiske midlene skal legges inn i kommunenes inntektssystem fra 2002

samtidig som aktivitetskrav knyttet til tilskuddsordningene blir avviklet. Forslagsstillerne er bekymret for at dette vil føre til en ny nedprioritering av eldreomsorgen i mange kommuner.

Det vises til at spørsmålet om opprettning av et eldreombud har vært tatt opp i Verdikommisjonen, men at dette ikke er blitt fulgt opp.

Fordi det er staten som gjennom kommunehelsetjenesteloven har pålagt kommunene ansvaret for eldreomsorgen, må den ifølge forslagsstillerne også ha et selvstendig ansvar for at lovens intensjoner blir fulgt opp.

På denne bakgrunn mener forslagsstillerne at det skal etableres et statlig eldreombud for å påse at eldreomsorgen i de forskjellige kommuner oppfyller de krav som loven pålegger dem. Forslagsstillerne tenker seg også at ombudet skal gi veiledning og informasjon om tjenester og ytelser som senior-innbyggere har rett til, og at det skal fremme eldres interesser overfor offentlige og private instanser og følge med i utviklingen av eldres levekår. Eldreombudet skal kunne virke av eget tiltak eller etter henvendelser fra andre. Etter forslagsstillerens syn må eldreombudet baseres på egen lovgivning etter drøftelser med pensjonistorganisasjonene og andre berørte parter og ha juridisk kompetanse.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Reidun Gravdahl, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Einar Olav Skogholt og Gunhild Øyangen, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Are Næss, fra Fremskrittspartiet, lederen John I. Alvheim og Harald T. Nesvik, fra Høyre, Annelise Høegh og Sonja Irene Sjøli, fra

Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, og fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo, vil vise til at mange eldre og deres pårørende synes det er vanskelig å finne ut av regelverket som omhandler eldreomsorgen, og mange synes heller ikke de når fram i det offentlige hjelpeapparatet når de trenger hjelp.

Komiteen vil peke på at Stortinget ved behandlingen av Velferdsmeldingen i Innst. S. nr. 180 (1995-1996) ba Regjeringen ta initiativ til et 4-årig utviklingsprogram med utprøving av eldreombudsordninger i en del utvalgte kommuner.

Komiteen vil vise til at Sentrumsregjeringen i 1998 tok initiativ til å utprøving av to ombudsordninger; eldreombud og omsorgsombud. Regjeringen ønsket å prøve ut en ordning med omsorgsombud fordi de fleste kommunale omsorgstjenestene er aldersnøytale. Det vil si at de yter tjenester til alle aldersgrupper.

Komiteen vil vise til at Regjeringen ønsket at ombudsordningen skulle prøves ut i en storby, en mindre by/mellomstor kommune, en kommune i størrelsesorden 10p000-20p000 innbyggere og en interkommunal løsning med et antall småkommuner. Prosjektet fikk navnet "På talefot med eldre" og er fra 1999 blitt prøvd ut i Bergen, Bodø, Porsanger og i fellesskap i kommunene Lyngdal, Hægebostad og Åseral. Prosjektet dekker kostnader til ombud og sekretær i fire år. Kommunene må dekke de andre driftskostnadene. NOVA koordinerer og følger opp prosjektet.

Komiteen vil vise til at både Statens eldreråd og Norsk Pensjonistforbund under høring i sosialkomiteen mente det var viktig å fullføre det iverksatte prøveprosjektet med eldre- og omsorgsombud før en tar stilling til opprettelse av et permanent eldreombud.

Komiteen mener det er viktig å fullføre og evaluere prøveordningen med omsorgs- og eldreombud før en bestemmer om det skal opprettes en ordning med eldreombud.

Komiteen vil vise til at etableringen av servicekontor i alle kommuner skal bedre veiledningen om tjenester og ytelser som innbyggerne har krav på, og hjelpe dem med å fremme søknader.

Komiteen vil vise til at de lovpålagte eldreråd i kommuner og fylkeskommuner skal være rådgivende for kommunen/fylkeskommunen. De skal ha til behandling alle saker som gjelder levekårene for eldre, og de kan selv ta opp saker som gjelder de eldre. Disse eldrerådene er nå under evaluering.

Komiteen vil vise til at Regjeringen i St.meld. nr. 28 (1999-2000) la opp til at ombudsforsøket samt forsøk med brukerkontor og rettshjelpskontor for funksjonshemmede burde sees i sammenheng.

Komiteen er enig i at de ulike forsøk og tiltak med sikte på å bedre tilbudet til eldre bør ses i sammenheng, og anmoder Regjeringen om på passende måte å legge saken fram for Stortinget så snart som mulig etter at nevnte evaluering og forsøk er sluttført.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak som viser resultatene fra pågående forsøk med ulike ombudsordninger, og i den sammenheng komme tilbake til forslag om en eventuell ombudsordning for eldre."

Komiteens tilråding

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak som viser resultatene fra pågående forsøk med ulike ombudsordninger, og i den sammenheng komme tilbake til forslag om en eventuell ombudsordning for eldre.

Oslo, i sosialkomiteen, den 6. mars 2001

John I. Alvheim
leder

Åse Gunhild Woie Duesund
ordfører

Are Næss
sekretær